

**Legislativní analýza sběru etnicky senzitivních dat
z hlediska ochrany osobních údajů**

Veronika Gabrišová

VÚPSV, v. v. i., Praha
Výzkumné centrum Brno
2021

O autorce

JUDr. Veronika Gabrišová se dlouhodobě věnuje tématu ochrany osobních údajů. V současnosti (2021) působí v kanceláři Veřejného ochránce práv jako vedoucí Odboru veřejného pořádku a místní správy. Je zároveň pověřenkyní pro ochranu osobních údajů a také členkou rozkladové komise Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Tato publikace je výstupem projektu LP-PDP1-001 „Vytvoření systému sběru kvantitativních dat pro vyhodnocování situace Romů v české společnosti“ (2020–2024), který je řešen za podpory programu Fondů EHP a Norska. Web projektu: <http://esd.vupsv.cz/>.

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uvedte původ 4.0 Mezinárodní veřejná licence.
(<http://www.creativecommons.org/licenses/by/4.0>)

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.
Dělnická 213/12, Praha 7, 170 00
Vyšlo v roce 2021, 1. vydání, počet stran 28
Tisk: VÚPSV, v. v. i.

<https://www.vupsv.cz>

Abstrakt

Legislativní analýza se věnuje právní úpravě ochrany osobních údajů, právům příslušníků národnostních menšin, specifickým tzv. zvláštní kategorie osobních údajů a jejich zpracování v kontextu sběru etnicky senzitivních dat. Zpracování osobních údajů se zvláštním zřetelem na údaje o etnickém původu respondenta text zkoumá v souvislosti se zásadami zákonnosti. Dále pak mapuje právní tituly, na jejichž základě lze sběr provádět (souhlas, významný veřejný zájem atd.). Analýza se specificky zaměřuje na problematické aspekty sběru etnicky senzitivních dat a s oporou v relevantních právních dokumentech přináší návrhy možných způsobů řešení. Analýza zdůrazňuje zásadní roli účelu sběru osobních údajů a právní důsledky, jež má v případě adresného či neadresného sběru dat. Text vznikl v rámci projektu *Vytvoření systému sběru kvantitativních dat pro vyhodnocování situace Romů v české společnosti*, realizovaném VÚPSV, v. v. i.

Klíčová slova: etnicky senzitivní data; osobní údaj; GDPR; ochrana osobních údajů; sběr dat; souhlas se zpracováním osobních údajů; zvláštní kategorie osobních údajů; účel sběru dat.

Abstract

The legislative analysis pursues legal adjustment of personal data protection, national minorities' rights, specifics of the so called special category data and their processing in the context of ethnically sensitive data collection. The paper examines personal data processing with a special regard to respondent's ethnic origin data in connection with the principles of legality. Further it surveys legal titles enabling the realization of collection (consent, significant public interest etc.). The analysis focuses specifically on problematic aspects of ethnically sensitive data collection and brings possible solution proposals with a support in relevant legal documents. The analysis emphasizes the fundamental role of purpose of personal data collection and its legal consequences for both personalized and non-personalized data collection. The paper was created within the project *Creating a system for quantitative data collection to evaluate the situation of Roma in Czech society*, realized by Research Institute for Labour and Social Affairs.

Keywords: ethnically sensitive data; personal data; GDPR; personal data protection; data collection; consent to the processing of personal data; special category data; purpose of data collection.

Obsah

1. Úvod	7
1.1 Základní východisko analýzy.....	7
1.2 Právní úprava ochrany osobních údajů.....	7
2. Práva příslušníků národnostních menšin	9
3. Vysvětlení použitých právních pojmů	13
4. Zásady zpracování osobních údajů včetně údajů o etnickém původu	17
4.1 Zásada zákonnosti	17
4.1.1 Souhlas jako právní titul	20
4.2 Další zásady zpracování osobních údajů	23
5. Shrnutí	25
Literatura a zdroje	26

1. Úvod

1.1 Základní východisko analýzy

Jsou-li při sběru etnicky senzitivních dat v prostředí České republiky získávány údaje v takovém rozsahu, že fyzická osoba, k níž se data váží, je identifikovaná (určená) nebo identifikovatelná (určitelná) a data jsou systematicky uspořádána¹ v souladu s účelem (cílem) sběru dat, podléhá sběr údajů a jejich další zpracování právní regulaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů.²

1.2 Právní úprava ochrany osobních údajů

Právo na ochranu soukromého života je základním lidským právem. Jako takové má každému zajistit prostor pro rozvoj a realizaci individuální autonomní osobnosti (jednotlivých lidských svobod). Toto právo zahrnuje garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování o sobě samém včetně rozhodování o uspořádání vlastního života i šíření informací o něm (právo na ochranu osobních údajů a právo na informační sebeurčení).

Na úrovni vnitrostátního práva garantuje Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“)³ v čl. 7 nedotknutelnost soukromí, v čl. 10 odst. 2 právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a v odst. 3 téhož ustanovení právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě (právo na informační sebeurčení).

Obecná právní úprava ochrany osobnosti je obsažena v ustanovení § 81 a násl. občanského zákoníku.⁴ Obecně platí, že zachycovat a šířit podobu (podobiznu) člověka, písemnosti osobní povahy, zvukové či obrazové záznamy týkající se člověka nebo jeho projevy osobní povahy, je podmíněno jeho svolením.⁵

Na úrovni práva evropského přiznává čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina EU“) a čl. 16 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“) každému právo na ochranu osobních údajů, které se jej týkají.

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů jakožto unijní právní předpis účinný pro Českou republiku od 25. května 2018 stanoví zásady a pravidla ochrany fyzických

¹ Podle určitého klíče/kritéria. Nejde o nahodilý sběr.

² Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) 2016/679, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

Je-li například sběr etnicky senzitivních dat realizován jako předem plánovaná výzkumná aktivita, bezpochyby nebude nahodilou či neúmyslnou aktivitou. Dochází-li ke shromažďování osobních údajů včetně údajů zvláštní povahy, lze předpokládat jejich systematické uspořádání v souladu s účelem sběru dat, a proto zpracování těchto údajů bude podléhat právní regulaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

³ Srov. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod.

⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Srov. § 84 a násl. občanského zákoníku.

osob v souvislosti se zpracováním⁶ jejich osobních údajů, které by měly být respektovány v prostředí členských států Evropské unie, bez ohledu na státní příslušnost nebo bydliště fyzických osob. Zpracování osobních údajů by mělo sloužit lidem. **Právo na ochranu osobních údajů není právem absolutním**, mělo by být posuzováno v kontextu své funkce ve společnosti v souladu se zásadou proporcionality, aby bylo v rovnováze s dalšími základními právy, které právní řády jednotlivých členských států Evropské unie zakotvují.

Cílem obecného nařízení o ochraně osobních údajů je zajištění soudržného a jednotného uplatňování pravidel ochrany základních práv a svobod fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů. Současně obecné nařízení o ochraně osobních údajů umožňuje členským státům zachovat či zavést vnitrostátní předpisy za účelem konkretizace pravidel stanovených v obecném nařízení o ochraně osobních údajů, pokud jde o zpracování osobních údajů z důvodu splnění právní povinnosti, provádění určitého úkolu ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci.

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů skýtá členským státům také prostor pro přijetí vlastních pravidel pro zpracování zvláštních kategorií osobních údajů, tzv. citlivé osobní údaje, kam řadíme i etnický senzitivní data.

Český zákonodárce k naplnění práva každého na ochranu soukromí upravil práva a povinnosti při zpracování osobních údajů v návaznosti na obecné nařízení o ochraně osobních údajů zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů; zákon je účinný od 24. 4. 2019. Zrušil tak do té doby účinný zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.⁷ Nad dodržováním tohoto zákona včetně obecného nařízení o ochraně osobních údajů nadále dohlíží Úřad pro ochranu osobních údajů.⁸ Současně má každá fyzická i právnická osoba právo na účinnou soudní ochranu proti právně závaznému rozhodnutí Úřadu, jakož i před jeho případnou nečinností.⁹

Zákonodárce **nevyužil možnosti přijetí vlastních pravidel** pro zpracování tzv. citlivých osobních údajů, odlišně od obecného nařízení o ochraně osobních údajů. Pouze v přechodných ustanoveních¹⁰ výslovně zmínil, že pojem „**citlivý údaj**“ a „**citlivý osobní údaj**“, s nímž operují dosavadní právní předpisy, nabývá obsahově významu pojmu, který zavádí obecné nařízení o ochraně osobních údajů, tj. „**zvláštní kategorie osobních údajů**“. K výkladu tohoto pojmu dále.

⁶ Vysvětlení právního pojmu „zpracování“ a „osobní údaj“ podrobněji dále v textu, s. 13 a dále.

⁷ Dále v textu zákon č. 101/2000 Sb.

⁸ Každý má právo podat stížnost u dozorového úřadu, pokud se domnívá, že zpracováním jeho osobních údajů dochází k porušení obecného nařízení o ochraně osobních údajů. Srov. čl. 77 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁹ Srov. čl. 78 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

¹⁰ Srov. § 66 odst. 6 zákona č. 110/2019 Sb.

2. Práva příslušníků národnostních menšin

Na úrovni vnitrostátního práva Listina garantuje v čl. 3 odst. 2 právo svobodně rozhodovat o své národnosti¹¹ a současně zakazuje jakékoliv formy ovlivňování této volby a způsoby nátlaku, které by vedly k odnárodnění.¹² Z takové volby pak dle čl. 3 odst. 3 Listiny nesmí plynout žádná újma na právech.¹³

Jak vyplývá z komentářové literatury,¹⁴ „právo svobodně rozhodovat o své národnosti a korelující zákaz odnárodnění v druhém odstavci čl. 3 Listiny jsou navázány na pojem, se kterým moderní liberální státy již (raději) příliš neoperují: *národ*. Při absenci aplikační praxe, judikatury i výraznějších témat či sporů plynoucích z druhého odstavce čl. 3 Listiny je sice v rovině normativní stanoveno, že každý je svoboděn se k národu své volby přihlásit. Není však příliš jasné, k čemu přesně by se vlastně hlásil, tedy co je konkrétně obsahem pojmů ‚národnost‘ a ‚národ‘.“ Autoři komentáře si pomáhají definicí, jež pojem národ a příslušnost k němu (národnost) vymezuje „skrze dva prvky: subjektivní (volní) a objektivní (kulturní). Určitá skupina lidí musí sdílet společné objektivní znaky pospolitosti (např. tradice, jazyk, náboženství), které můžeme nazvat kulturou, a které ji objektivně vymezují coby svébytnou pospolitost. Tento znak však nestačí. Pro utvoření národa je zapotřebí zároveň vnitřní identifikace jedince s danou pospolitostí (vůle jedince být členem národa) a zároveň uznání této kvality daného jedince ze strany dané pospolitosti, tedy jeho přijetí za člena národa.“

Listina deklaruje svobodnou volbu národnosti, umožňuje založit národnost výlučně vlastní volbou, zvolenou národnost svobodně udávat, jakkoliv fakticky příslušnost k národu (národnosti) není pouze věcí subjektivní volby. To potvrzuje i další komentářová literatura,¹⁵ „z povahy věci se nejedná o volbu (opci) v pravém slova smyslu, neboť příslušnost k národnosti není věcí subjektivního volního aktu, je věcí identity, tj. určité přináležitosti demonstrováné řadou objektivních znaků, jež jednotlivec s určitou národnostní skupinou sdílí. Ostatně obdobné ustanovení je obsaženo též v čl. 3 odst. 1 Rámcové úmluvy.¹⁶ ‚Každý příslušník národnostní menšiny má právo svobodně si zvolit, zda chce, či nechce být za takového příslušníka považován, a žádná nevýhoda nesmí vzejít z této volby nebo z výkonu práv s ní spojených.‘ Rovněž zde individuální dosah nemíří k volbě identity – ta je v pojetí Rámcové úmluvy záležitostí mimoprávní. Smyslem čl. 3 Rámcové úmluvy, stejně jako čl. 3 odst. 2 Listiny je zajistit právo na vnější deklaraci identity v tom rozsahu, aby s jednotlivcem mohlo být jako s příslušníkem menšiny nakládáno. Mnohem jednoznačněji je smysl čl. 3 Rámcové úmluvy patrný z její autentické verze (v anglickém znění se totiž hovoří o právu ‚**zacházet, nebo nezacházet**‘ –

¹¹ Srov. čl. 3 odst. 2 Listiny, 1. věta: „Každý má právo svobodně rozhodnout o své národnosti.“

¹² Srov. čl. 3 odst. 2 Listiny, 2. věta: „Zakazuje se jakékoliv ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodnění.“

¹³ Srov. čl. 3 odst. 3 Listiny: „Nikomou nesmí být způsobena újma na právech při uplatňování jeho základních práv a svobod.“

¹⁴ WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš a POSPÍŠIL, Ivo, 2012. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.

¹⁵ POSPÍŠIL, Ivo, 2012. Zákaz postihování za příslušnost k národnosti a etnické menšině (komentář k čl. 24 Listiny). In: WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš a POSPÍŠIL, Ivo. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 539-551.

¹⁶ Srov. sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 6/1998 Sb. o přijetí Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin (pozn. autorky).

2. Práva příslušníků národnostních menšin

„to be treated or not to be treated“, nikoliv o právu „být považován“, jak je úmluva poněkud zavádějícím způsobem přeložena v české verzi publikované ve Sbírce zákonů).“

Co se pojmu odnárodnění týče, ten lze podle autorů zmíněného komentáře interpretovat v užším i širším slova smyslu,¹⁷ přičemž k širokému výkladu se sami přiklání. *„Úzký výklad by omezil šíři tohoto pojmu na samotný akt rozhodování o národnosti; odnárodnění by tak bylo svázáno s volbou činěnou ve větě první. Takový zákaz odnárodnění by se vztahoval pouze na zákaz odmítnout uznat (zapsat) skutečně existující a relevantní národnost a dále nátlak činěný, ať již jakýmkoliv způsobem, na změnu národnosti již jednou uznané a zapsané. Širší výklad zákazu odnárodnění by pak zahrnoval zákaz jakýchkoliv jiných opatření, nevážících se pouze na volbu národnosti samotnou, které však ve svém důsledku popírají smysluplnou existenci menšinové národnosti. Mezi opatření podobného typu by bylo možné zahrnout kupříkladu zákaz menšinového školství, zákaz vzdělávání v menšinovém jazyce, zákaz praktikování menšinového náboženství, zákaz vydávání menšinových tiskovin apod., byt by tyto aktivity nevznášely pražádné nároky na veřejné rozpočty. Podobná opatření by však měla za následek popření identity menšiny a s ní jakéhosi „plíživého odnárodnění“. Menšině by nezbývalo nic jiného, než se asimilovat, anebo odejít.“*

Ovlivňování volby národnosti je v zásadě nepřipustné, explicitně je zakázán takový způsob nátlaku, který by měl vést ke zmíněnému odnárodnění. Stát by měl být tedy zdrženlivý; nesmí přímo ani nepřímo odnárodnět, přijímat jakákoliv opatření, která by ve svém důsledku popírala národnostní identitu (nejen menšinovou, ale i většinovou – českou). Současně není ani zavázán vyvíjet pozitivní činnost směřující k podporování a rozvoji národnostních menšin. Této role by se ovšem mohly ujmout nevládní organizace. Úlohou státu je zajistit všem národnostem svobodný prostor pro jejich existenci bez vměšování.

Svobodná volba národnosti historicky přinesla rozšíření „uznaných“ národností,¹⁸ proto se objevuje i termín „národnostní menšina“ pro označení národnosti, která je na území našeho státu zastoupena menšinově. Hlava třetí Listiny proto upravuje práva národnostních menšin a také „etnických menšin“, kdy deklaruje, že *„příslušnost ke kterékoliv národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu“*.¹⁹

Z textu Listiny lze usuzovat, že ústavodárce rozlišuje mezi pojmy „národnostní menšina“, za niž je skrytá zmíněná svobodná volba národnosti, a „etnická menšina“, již chápeme spíše jako kategorii objektivní, danou, vrozenou, především tedy kategorii, která – na rozdíl od národnosti – není předmětem volby.²⁰ Odlišíme-li takto „národnost“ od „etnického původu“,²¹ přičemž není vyloučeno, že vše je jedno – například české etnikum jsou Češi, český národ je součástí českého etnika –, pak v zásadě i vyloučíme potenciální konflikt při zjišťování etnicity metodou tzv. askripce (připsáním identity třetí

¹⁷ WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš a POSPÍŠIL, Ivo, 2012. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.

¹⁸ Připomeňme si, že například Československou republiku po roce 1918 tvořil jediný československý národ. Ústava z 9. května 1948 uznává dva rovnoprávné národy – Čechy a Slováky. Ústava z roku 1960 uznává i maďarskou, ukrajinskou a polskou národnost.

¹⁹ Srov. čl. 24 Listiny.

²⁰ Jak uvádí autoři komentáře k Listině, *„z příslušnosti k ní tak jedinec nemůže utéci.“* WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš a POSPÍŠIL, Ivo, 2012. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.

²¹ Pojem etnicity není primárně definovaný právem, je to spíše pojem, s nímž pracují sociální vědy, a je zřejmé, že neexistuje obecně sdílená definice. Blíže k závěru, že *„etnikum nelze ztotožnit s národem ani s národností“*, srov. HUBINGER, Václav, 2017–2020. *Etnikum*. In: *Sociologická encyklopedie* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etnikum>.

osobou) v situaci, kdy se daná osoba sama hlásí k národnosti odlišné od „připsané etnicity“.

Fakt, že určitá osoba vykazuje vnější znaky určitého etnika,²² nevylučuje a současně respektuje svobodnou volbu této osoby se hlásit k národnosti odlišné.²³

Oběma skupinám, tj. občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny, pak zaručuje Listina v čl. 25 „všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích“. Podrobnosti, stejně jako podmínky, za nichž se občanům příslušejícím k národnostní a etnické menšině zaručuje právo na vzdělání v jejím jazyku, právo užívat jejich jazyka v úředním styku a právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin, stanoví zákon o právech příslušníků národnostních menšin.²⁴ Některá dílčí práva příslušníků národnostních menšin upravují zvláštní zákony.²⁵

Svobodnou volbu příslušnosti k národnostní menšině garantuje dále zákon o právech příslušníků národnostních menšin.²⁶ Důvodová zpráva²⁷ k vládnímu návrhu zákona o právech příslušníků národnostních menšin říká, že: „Ustanovení upravuje základní právo každého svobodně se rozhodnout, zda chce být považován za příslušníka národnostní menšiny. K příslušnosti k menšině nesmí být nikdo nucen, například pro svůj vzhled, jazyk, zvyky apod. Pro vyjádření příslušnosti k národnostní menšině zákon nevyžaduje žádnou formu, dostačující je přání občana, aby byl za příslušníka menšiny považován. Toto přání však musí být vyjadřováno, byť neformálně, ale jednoznačně a určitě.“

Zákon o právech příslušníků národnostních menšin dále stanoví, že „orgány veřejné správy nevedou evidenci příslušníků národnostních menšin“ a „získávání, zpracovávání a používání osobních údajů ohledně příslušnosti k národnostní menšině se řídí ustanoveními zvláštních předpisů“, kdy odkazuje na dnes již neúčinný zákon č. 101/2000 Sb., který plně nahradilo obecné nařízení o ochraně osobních údajů a zákon č. 110/2019 Sb.²⁸

Text zákona lze tedy dle mého názoru interpretovat tak, že zákonodárce v souvislosti s přijetím tohoto zákona nepředpokládal, že stát (orgány veřejné správy) bude vést evidenci (databázi) příslušníků národnostních menšin, aby věděl, kdo je

²² Přičemž se jeví vhodné tyto předem definovat a popsat – jako vodítko pro určení, koho lze za příslušníka té které etnické menšiny považovat.

²³ Domnívám se, že není tedy vyloučeno, aby respondent prohlašoval, že se hlásí například k české národnosti nebo maďarské národnosti, necítí se být Romem, ale metodou askripce mu byl připsán romský etnický původ. Evidence takového údaje u dané osoby není v rozporu s garantovanou svobodou volby národnosti.

²⁴ Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o právech příslušníků národnostních menšin“).

²⁵ Například zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních, středních a vyšších odborných škol (školský zákon), který v ustanovení § 3 upravuje právo žáků příslušejících k národnostním menšinám na vzdělání v mateřském jazyce, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který umožňuje zakládat spolky zastupující zájmy národnostních menšin (§ 214), zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který v ustanovení § 18 upravuje právo jednat před soudem ve svém mateřském jazyce, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), který v ustanovení § 29 upravuje používání názvu obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných prostranství a označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků též v jazyce národnostní menšiny, a upravuje rovněž zřízení výboru pro národnostní menšiny a další.

²⁶ Srov. § 4 odst. 1 zákona o právech příslušníků národnostních menšin: „Z příslušnosti k národnostní menšině nesmí nikomu vzejít žádná újma.“

²⁷ Slouží jako vodítko při výkladu právních norem, pokud zjišťujeme úmysl zákonodárce při přijímání právních předpisů.

²⁸ Srov. ustanovení § 4 odst. 2 zákona o právech příslušníků národnostních menšin.

příslušníkem té které národnostní menšiny – příslušnost k národnostní menšině je věcí svobodného rozhodnutí, které stát garantuje, příslušníky národnostních menšin však dále neviduje. Tím však není vyloučeno, že orgány veřejné správy budou údaje vypovídající o národnosti, resp. etnickém původu na základě zvláštních předpisů²⁹ získávat a zpracovávat, pokud to zmíněná zvláštní právní úprava umožňuje a za podmínek, které tato právní úprava stanoví – zpracování etnicky senzitivních dat orgány veřejné správy není tedy a priori zákonem o právech příslušníků národnostních menšin vyloučeno.

Jak poukazují dále,³⁰ pokud obecné nařízení o ochraně osobních údajů umožňuje zpracování údajů o etnickém původu mj. z důvodu významného veřejného zájmu, kdo jiný než stát, by měl takový sběr údajů o etnickém původu uskutečnit? Kdo jiný než stát, by měl být povolán k tomu, aby veřejný zájem realizoval? Pokud má stát prosazovat právo na rovné zacházení s příslušníky všech etnických i národnostních menšin, může tak činit, aniž by znal situaci těchto menšin? Jak nastavit antidiskriminační politiku bez údajů o etnicitě a diskriminaci menšin?

Zákon o právech příslušníků národnostních menšin dále (obdobně jako to činí obecné nařízení o ochraně osobních údajů, viz dále v textu) omezuje nakládání s údaji o národnosti v rozsahu, v jakém tyto údaje umožňují určit příslušnost k národnostní menšině, a to účelem jejich získání.³¹ Zákon tedy explicitně nezakazuje získávání anonymních (neadresných) údajů v rámci statistického zjišťování. Pouze vede orgány veřejné správy k tomu, aby údaje o příslušnosti k národnostní menšině získané na jiném právním základě, používaly výhradně za účelem, pro který je získaly. Pakliže jsou tyto údaje předmětem statistického zpracování, pak by měly být následně zničeny.

Pokud citovaná důvodová zpráva uvádí, že „omezení týkající se statistického zjišťování a jeho využití, pokud jde o údaje o příslušnosti k národnostní menšině, se nevztahují na jiné subjekty, například vědecké instituce, agentury pro výzkum veřejného mínění apod.“, je třeba uvést, že tomu tak zcela není, neboť zásady zpracování, uchování osobních údajů, zvláště údajů zvláštní povahy, které stanoví obecné nařízení o ochraně osobních údajů, platí bez výjimky pro všechny správce, bez ohledu na to, zda se jedná o veřejné subjekty, či subjekty soukromé. K aplikaci těchto zásad, včetně zásady účelového zpracování, se věnuji podrobněji dále v textu.

²⁹ Kromě zmíněného obecného nařízení o ochraně osobních údajů může jít o právní předpisy viz pozn. 25, ale i jiné.

³⁰ Více s. 18.

³¹ Srov. § 4 odst. 2 zákona o právech národnostních menšin: „Údaje o přihlášení se k národnosti získané při sčítání lidu nebo podle jiného zvláštního zákona, které umožňují určení příslušnosti k národnostní menšině, nesmějí být použity pro jiný účel, než pro který byly shromážděny a uloženy, a po statistickém zpracování musejí být zničeny.“

3. Vysvětlení použitých právních pojmů

Osobní údaj

Rozpoznat osobní údaje od ostatních informací může v praxi činit potíže. Proto je pro další výklad klíčové vysvětlit pojem osobní údaj, aby došlo ke správnému pochopení jeho šíře a významu.

V nejobecnější rovině je možné říct, že **osobní údaj je jakákoliv informace, týkající se určité (identifikované) či určitelné (identifikovatelné) fyzické osoby.**

Veškerá dále v textu citovaná judikatura se váže k výkladu pojmu „osobní údaj“, tak jak jej vymezoval § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., ve znění účinném do 25. 5. 2018,³² kdy nabylo účinnosti obecné nařízení o ochraně osobních údajů. Po uvedeném datu pracujeme s definicí uvedenou v obecném nařízení o ochraně osobních údajů (v článku 4 bod 1 obecného nařízení o ochraně osobních údajů);³³ která v zásadě koresponduje s dřívější definicí osobního údaje, byť zdánlivě definici rozšiřuje tím, že mezi možné identifikátory (prvky, pomocí nichž dochází k identifikaci osoby) výslovně řadí lokační údaje³⁴ a síťový identifikátor.³⁵ Ke sběru těchto údajů však pravděpodobně při sběru etnicky senzitivních dat ani docházet nebude. Závěry citované judikatury zůstávají tedy aplikovatelné i na současný stav právní úpravy.

Jak vyplývá z textu obou definic, termín osobní údaj vychází ze spojení několika atributů, které určují jednak povahu informace („veškeré“, resp. „jakékoliv“ informace), a dále vztah mezi informací a osobou, k níž se vztahují (**subjekt údajů**). Tato osoba musí být „určená či určitelná“, resp. „identifikovaná nebo identifikovatelná“. Touto osobou může být pouze fyzická osoba, konkrétně fyzická osoba žijící.

Fyzickou osobu je možné identifikovat přímo či nepřímo. Přímo můžeme identifikovat osobu zejména pomocí jejího jména a příjmení. Nepřímo například podle telefonního čísla, registračního čísla automobilu, čísla sociálního pojištění, čísla cestovního pasu či jiného identifikátoru, kterým disponujeme. Nepřímou identifikaci můžeme provést také kombinací významných kritérií, která umožňují danou osobu určit zúžením skupiny, do které patří (věk, povolání, bydliště atd.). *„Míra dostatečnosti určitých identifikátorů z hlediska provedení identifikace závisí na souvislostech konkrétní*

³² „Osobním údajem je jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.“

³³ „Osobními údaji jsou veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné fyzické osobě (dále jen „subjekt údajů“); identifikovatelnou fyzickou osobou je fyzická osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména odkazem na určitý identifikátor, například jméno, identifikační číslo, lokační údaje, síťový identifikátor nebo na jeden či více zvláštních prvků fyzické, fyziologické, genetické, psychické, ekonomické, kulturní nebo společenské identity této fyzické osoby.“

³⁴ Lokačním údajem rozumíme informaci týkající se místa pobytu nebo pohybu subjektu údajů (např. GPS).

³⁵ Síťovým údajem jsou jednoznačné identifikátory, které jsou využívány při komunikaci koncových zařízení uživateli prostřednictvím komunikačních sítí, například IP adresa nebo cookies, nebo jiné jednoznačné identifikátory, například využívající rádiovou frekvenci (RFID). Srov. NULÍČEK, Michal, 2017. *GDPR – obecné nařízení o ochraně osobních údajů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. Praktický komentář. K tomu též recitál obecného nařízení o ochraně osobních údajů, bod 30: „Fyzickým osobám mohou být přiřazeny síťové identifikátory, které využívají jejich zařízení, aplikace, nástroje a protokoly, jako například adresy internetového protokolu či identifikátory cookies, nebo jiné identifikátory, jako jsou štítky pro identifikaci na základě rádiové frekvence. Tímto způsobem mohou být zanechány stopy, které mohou být zejména v kombinaci s jedinečnými identifikátory a dalšími informacemi, které servery získávají, použity k profilování fyzických osob a k jejich identifikaci.“

3. Vysvětlení použitých právních pojmů

situace. Například běžné příjmení nepostačí k identifikaci – tj. jednoznačnému určení – osoby v celé populaci země nebo ve velkém městě, ale pravděpodobně bude stačit například k identifikaci studenta ve třídě nebo ubytovaného hosta v hotelu nebo účastníka konkrétního semináře konaného v daném čase v daném místě. Pokud je se jménem spojeno vyobrazení, může být dokonce možné dozvědět se o vzhledu dané osoby. Všechny nové informace spojené se jménem mohou tedy dovolit „zaostřit“ na konkrétního člověka, a původní informace je tak pomocí identifikátorů spojena s fyzickou osobou, kterou lze odlišit od jiných osob. Zde je třeba poznamenat, že i když je identifikace pomocí jména v praxi nejběžnější, jméno nemusí být nutné pro identifikaci jednotlivce ve všech případech. Tak tomu může být, jsou-li k jednoznačnému určení osoby použity jiné identifikátory.“³⁶

Pojmy osobní údaj a určitelnost osoby je nutné chápat v objektivním pojetí, jak je dlouhodobě rozhodováno Soudním dvorem EU.³⁷ To znamená, že **určité informace jsou osobními údaji v případě, že existuje kdokoli, kdo je schopen tyto informace bez vynaložení většího úsilí (mimořádného) či prostředků přiřadit ke konkrétní fyzické osobě.** Nezáleží na tom, zda je disponent údaji schopen subjekt údajů identifikovat v daném čase a na daném místě sám, anebo prostřednictvím třetí osoby či za pomoci obstarání si dodatečných údajů. Obdobné potom vyplývá i z recitálu 26 obecného nařízení o ochraně osobních údajů: „*Při určování, zda je fyzická osoba identifikovatelná, by se mělo přihlídnout ke všem prostředkům, jako je například výběr vyčleněním, o nichž lze rozumně předpokládat, že je správce nebo jiná osoba použije pro přímou či nepřímou identifikaci dané fyzické osoby.*“

Jméno a příjmení obecně nelze považovat za osobní údaj, protože zpravidla neslouží jako dostatečný identifikátor konkrétní osoby. Jméno a příjmení je osobním údajem, jen je-li na jeho základě subjekt údajů určený, resp. určitelný.³⁸ **Nejedná se pouze o identifikační údaje, ale skutečně o všechny, byť zdánlivě banální či nekonkrétní skutečnosti a informace,³⁹ které se týkají přímo či nepřímo určené nebo určitelné fyzické osoby.⁴⁰** „*Jinými slovy, pokud je osoba, která informaci disponuje, schopna ji přiřadit ke konkrétnímu člověku, potom se o osobní údaj jedná. Na druhé straně je však nutno dodat, že osoby, které jsou z hlediska jednoho správce na základě dat, kterými disponuje, jednoznačně identifikovatelné, jsou pro jiné správce určitelné jen za některých okolností a pro některé nebudou identifikovatelné vůbec. (...) Možnost přímého určení konkrétní fyzické osoby znamená jednoznačné a relativně jednoduché ztotožnění osoby na základě údajů, které daný subjekt má přímo k dispozici. (...) Určitelný bude pro správce také ten subjekt, kterého může přímo ztotožnit, byť ne pouze na základě informací, kterými sám disponuje. Pro jeho určení tak bude správce muset vyvinout větší úsilí než v prvním případě, bude muset například získat či využít další osobní údaje z veřejného zdroje nebo zpracovávané jiným správcem. Za nepřímé identifikování osoby pak bude nutno považovat takový proces, který rovněž povede k určení konkrétní osoby, ale až po vynaložení většího úsilí, neboť správce například*

³⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2014, čj. 4 As 132/2013–25, www.nssoud.cz.

³⁷ Srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. 10. 2016, Patrick Breyer proti Spolkové republice Německo, věc C-213/15.

³⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2009, čj. 1 As 98/2008-145 (publ. pod č. 1944/2009 Sb. NSS): „*Jméno a příjmení fyzické osoby v kombinaci s číslem občanského průkazu není osobním údajem. (...) Neexistuje totiž žádný veřejně dostupný registr čísel občanských průkazů, v němž by bylo možné zjistit identitu osoby podle čísla průkazu. Navíc v případě čísla občanského průkazu se jedná o označení, které je v průběhu času proměnlivé. Fyzická osoba totiž neobdrží jedno číslo občanského průkazu na celý život, nýbrž při každé výměně tohoto průkazu získává průkaz s číslem novým.*“

³⁹ Například počet dětí, číslo bankovního účtu, dosažené vzdělání, koníčky, údaje o vlastněném majetku, podpis atd.

⁴⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2014, čj. 4 As 132/2013–25, www.nssoud.cz.

disponuje pouze jejím popisem či fotografií, ale ne identifikačními údaji. Při posuzování, zda je možné identitu fyzické osoby v konkrétním případě určit, ať už přímo, nebo nepřímo, je nutno přihlížet ke všem objektivním možnostem, které konkrétní správce či další osoba, jež má k osobním údajům přístup, v daném případě reálně má.⁴¹ O osobní údaj se jedná tehdy, pokud je na základě něho možné konkrétní osobu určit nebo kontaktovat. „Plná identita fyzické osoby v současných podmínkách technologicky vyspělé společnosti, tj. za vysokého stupně rozvoje elektronických a jiných médií, která jsou většinou populace snadno dostupná, ve své podstatě neznamená nic jiného než možnost tuto osobu určitým způsobem kontaktovat, aniž by bylo nutno znát místo jejího aktuálního pobytu. Proto se výklad pojmu ‚osobní údaj‘ nemůže omezit striktně jen na znalost například rodného čísla, adresy či pracoviště subjektu údajů. Z tohoto pohledu je za osobní údaj třeba považovat i číslo mobilního telefonu určité osoby, jakkoli může být takové číslo používáno příslušnou osobou jen dočasně, a zároveň nijak nespécifikuje jeho fyzickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu (viz zákonná definice osobního údaje – pozn. aut.). Prostřednictvím tohoto čísla je však možno daný subjekt v určitém časovém úseku přímo kontaktovat (což se ostatně stalo i v posuzovaném případě), a tento subjekt je tak dosažitelný a jistým způsobem určitelný, a to případně i bez znalosti jeho jména a dalších údajů, které již vazbu na jeho fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu mají.“⁴² **Mezi citlivé údaje/citlivé osobní údaje/zvláštní kategorie osobních údajů řadíme osobní údaje, který vypovídají o rasovém nebo etnickém původu, politických názorech, náboženském vyznání nebo filosofickém přesvědčení nebo členství v odborové organizaci, genetický údaj, biometrický údaj zpracováváný za účelem jedinečné identifikace fyzické osoby, údaj o zdravotním stavu, o sexuálním chování, o sexuální orientaci a údaj týkající se rozsudků v trestních věcech a trestných činů nebo souvisejících bezpečnostních opatření.**⁴³ **Správce** je fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jiný subjekt, který sám nebo společně s jinými **určuje účely a prostředky zpracování osobních údajů.**⁴⁴

Zpracovatelem je fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jiný subjekt, který zpracovává osobní údaje pro správce.⁴⁵

Poskytne-li správce následně zpracovávané osobní údaje jinému subjektu (např. Úřadu vlády ČR), lze jej považovat za **příjemce.**⁴⁶

Odpovědnost za zpracování osobních údajů primárně leží na správci osobních údajů (zásada odpovědnosti správce).⁴⁷ Dodržování zásad zpracování osobních údajů, která stanoví obecné nařízení (viz dále v textu), však platí jak pro zpracování prováděné přímo správcem, tak pro zpracování, které pro správce provádí zpracovatel. Správce by měl proto pro zpracování volit pouze ty zpracovatele, kteří poskytují dostatečné záruky v podobě zavedení vhodných technických a organizačních opatření k zajištění práv subjektu údajů (na jedné straně) a souladu zpracování s obecným nařízením o ochraně

⁴¹ KUČEROVÁ, Alena a kolektiv, 2012. Zákon o ochraně osobních údajů: komentář. Praha: C. H. Beck, s. 48 a násl.

⁴² Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 2. 2009, čj. 9 As 34/2008-68, www.nssoud.cz.

⁴³ Srov. čl. 9 odst. 1 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁴⁴ Srov. čl. 4 odst. 7 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁴⁵ Srov. čl. 4 odst. 8 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁴⁶ Srov. čl. 4 odst. 9 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁴⁷ Srov. čl. 5 odst. 2 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

3. Vysvětlení použitých právních pojmů

osobních údajů (na straně druhé). **Zpracování pro správce je především věcí vzájemného smluvního ujednání.**⁴⁸

Zpracováním osobních údajů se rozumí jakákoliv operace nebo soustava operací, kterou s osobními údaji povinné subjekty provádí – **počínaje shromažďováním, zaznamenáním**, přes uspořádání, uložení, přizpůsobení, pozměňování, až po vyhledávání, nahlédnutí, použití, zpřístupnění, šíření, zveřejnění, omezení, výmaz či zničení.⁴⁹

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů dopadá na zpracování zcela automatizované⁵⁰ nebo částečně automatizované,⁵¹ a na neautomatizované zpracování těch osobních údajů, které jsou obsaženy v evidenci (např. kartotéce) nebo do ní mají být zařazeny.⁵² Manuálně zpracovávané osobní údaje jsou podle obecného nařízení chráněny od okamžiku, kdy jsou systematicky uspořádány podle určitých kritérií. Na zpracování osobních údajů, které povinné subjekty získají nahodile, neúmyslně, nejsou nijak rozřazené či evidované podle určitého klíče a jsou zpracovávány manuálně, obecné nařízení nedopadá.⁵³

⁴⁸ Nezbytné náležitosti smlouvy stanoví čl. 28 odst. 3 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁴⁹ Srov. definici v článku 4 bod 2 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁵⁰ Zcela automatizovaným zpracováním osobních údajů je například webový skript, který automaticky posoudí osobní údaje žadatele a na základě zadaných parametrů vyhodnotí, zda žádosti lze vyhovět.

⁵¹ Částečně automatizované zpracování se vyznačuje tím, že část procesu zpracování osobních údajů se děje automatizovaně – například ke zpracování (shromáždění) osobních údajů žadatele je využit webový formulář, samotné rozhodnutí o žádosti je pak věcí individuálního posouzení a rozhodnutí úřední osoby.

⁵² Srov. článek 2 obecného nařízení (Věcná působnost).

⁵³ NULÍČEK, Michal, 2017. *GDPR – obecné nařízení o ochraně osobních údajů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. Praktický komentář.

4. Zásady zpracování osobních údajů včetně údajů o etnickém původu

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů stanoví základní zásady zpracování osobních údajů. Všechna ustanovení obecného nařízení o ochraně osobních údajů musí být aplikována tak, aby byla v souladu s těmito zásadami. Jedná se tedy v souhrnu o nejvýznamnější povinnosti, které musí správce, potažmo zpracovatel osobních údajů při zpracování osobních údajů dodržet. Zároveň jsou natolik obecné, aby mohly pojmut konkrétní povinnosti, které obecné nařízení o ochraně osobních údajů rovněž stanoví.

4.1 Zásada zákonnosti

1. Zásada zákonnosti⁵⁴ – zpracování osobních údajů je zákonné, pokud probíhá na základě alespoň jednoho **právního titulu**.

Právním titulem pro zpracování osobních údajů může být **souhlas subjektu údajů**. To znamená, že fyzická osoba, o jejíž osobní údaje jde, se zpracováním souhlasí. Jiným právním titulem může být situace, kdy poskytnutí osobních údajů je **nezbytné pro**:

- splnění smlouvy;
- splnění právní povinnosti;
- ochranu životně důležitých zájmů subjektu údajů nebo jiné fyzické osoby;
- splnění úkolu prováděného ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci;
- účely oprávněných zájmů příslušného správce či třetí strany; kromě případů, kdy před těmito zájmy mají přednost zájmy nebo základní práva a svobody subjektu údajů vyžadující ochranu osobních údajů, zejména jde-li o dítě.⁵⁵

Etnicky senzitivním datům, resp. osobním údajům vypovídajícím o etnickém původu, přiznává obecné nařízení o ochraně osobních údajů zvláštní režim ochrany, neboť jakékoliv zpracování této zvláštní kategorie osobních údajů je způsobilé vážně ohrozit základní právo subjektu údajů na soukromí. V obecné rovině je tedy zpracování těchto údajů zakázáno. Zpracování těchto údajů je však přípustné, pokud pro ně existuje právní titul.

Právním titulem pro zpracování zvláštních kategorií osobních údajů, mj. tedy osobních údajů vypovídajících o etnickém původu může být **výslovný souhlas** se zpracováním těchto údajů pro jeden nebo více stanovených účelů, s výjimkou případů, kdy právo EU nebo členského státu stanoví, že stanovený zákaz nemůže subjekt údajů zrušit.⁵⁶ Podmínkám udělení souhlasu se podrobněji věnuji dále v textu.

Vrátíme-li se na tomto místě k interpretaci ustanovení § 4 odst. 2 zákona o právech příslušníků národnostních menšin, které říká, že „*orgány veřejné správy nevedou evidenci příslušníků národnostních menšin*“, je třeba dospět k závěru, že i kdyby citovaný text zákona byl interpretován tak, že neumožňuje orgánům veřejné

⁵⁴ Srov. čl. 5 odst. 1 písm. a) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁵⁵ Srov. čl. 6 odst. 1 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁵⁶ Srov. čl. 9 odst. 2 písm. a) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

4. Zásady zpracování osobních údajů včetně údajů o etnickém původu

správy zpracovávat údaje o příslušnících národnostních menšin, pak rozhodně současně nestanoví, že takový zákaz nemůže subjekt údajů zrušit. Tudíž čl. 9 odst. 1 obecného nařízení o ochraně osobních údajů umožňuje orgánům veřejné správy zpracovávat údaje vypovídající o etnickém původu příslušníků národnostních menšin, pokud k tomu dají výslovný souhlas, a budou-li dodrženy ostatní podmínky stanovené obecným nařízením o ochraně osobních údajů.

Zpracování osobních údajů vypovídajících o etnickém původu je dále zákonné, pokud:⁵⁷

- je zpracování nezbytné pro účely plnění povinností a výkon zvláštních práv správce nebo subjektu údajů v oblasti pracovního práva a práva v oblasti sociálního zabezpečení a sociální ochrany, pokud je povoleno právem Unie nebo členského státu nebo kolektivní dohodou podle práva členského státu, v němž se stanoví vhodné záruky týkající se základních práv a zájmů subjektu údajů;
- zpracování je nutné pro ochranu životně důležitých zájmů subjektu údajů nebo jiné fyzické osoby v případě, že subjekt údajů není fyzicky nebo právně způsobilý udělit souhlas;
- zpracování provádí v rámci svých oprávněných činností a s vhodnými zárukami nadace, sdružení nebo jiný neziskový subjekt, který sleduje politické, filozofické, náboženské nebo odborové cíle, a za podmínky, že se zpracování vztahuje pouze na současné nebo bývalé členy tohoto subjektu nebo na osoby, které s ním udržují pravidelné styky související s jeho cíli, a že tyto osobní údaje nejsou bez souhlasu subjektu údajů zpřístupňovány mimo tento subjekt;
- zpracování se týká osobních údajů zjevně zveřejněných subjektem údajů;
- zpracování je nezbytné pro určení, výkon nebo obhajobu právních nároků, nebo pokud soudy jednájí v rámci svých soudních pravomocí;
- zpracování je nezbytné **z důvodu významného veřejného zájmu**⁵⁸ na základě práva Unie nebo členského státu, které je přiměřené sledovanému cíli, dodržuje podstatu práva na ochranu údajů a poskytuje vhodné a konkrétní záruky pro ochranu základních práv a zájmů subjektu údajů.⁵⁹

⁵⁷ Srov. čl. 9 odst. 2 písm. b) – j) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁵⁸ **Veřejný zájem je** neurčitý právní pojem. To znamená, že jeho obsah není výslovně vymezen a zahrnuje jevy nebo skutečnosti, které nelze obecně definovat. Zda je podmínka významného veřejného zájmu splněna musí primárně posoudit ten, kdo zamýšlí na základě tohoto právního titulu údaje zvláštní povahy zpracovávat. Neexistuje něco jako seznam potenciálních veřejných zájmů. Při interpretaci pojmu veřejný zájem musí být věnována pozornost tomu, zda veřejný zájem reálně vůbec existuje a představuje takovou hodnotu, která je přístupná všem, resp. je zájmem alespoň podstatné části společnosti a směřuje k všeobecnému blahu a dobru, je tedy opakem zájmu soukromého, zájmu individuálního či zájmu úzké skupiny osob. Současně se uznává, že „veřejné zájmy jsou v řadě případů jen více či méně společnými soukromými zájmy jednotlivců a jejich skupin“. Srov. VEDRAL, Josef, 2012. *Správní řád: komentář*. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polyglon, s. 100. Veřejný zájem respektuje základní práva jednotlivce a není s nimi v rozporu. V rámci testu proporcionality splňuje kritéria vhodnosti, potřebnosti a závažnosti a v případě kolize s jiným veřejným zájmem představuje vyšší hodnotu, která je způsobilá nad hodnotou, s níž koliduje, převážít.

Ústavní soud k otázce definování veřejného zájmu ve správním řízení uvedl, že „veřejný zájem v konkrétní věci by měl být zjišťován v průběhu správního řízení na základě poměrování nejrůznějších partikulárních zájmů, po zvážení všech rozporů a připomínek. Z odůvodnění správního rozhodnutí pak musí zřetelně vyplynout, proč veřejný zájem převážil nad řadou jiných partikulárních zájmů. Veřejný zájem je třeba nalézt v procesu rozhodování ...“ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

⁵⁹ Například informování respondentů výzkumu transparentním způsobem a přijetí takových opatření, aby dotčené subjekty údajů mohly vykonávat svá práva subjektu údajů.

Za významný veřejný zájem lze pravděpodobně v prostředí České republiky považovat například zájem **na romské integraci**, snížení počtu sociálně vyloučených lokalit, implementaci antidiskriminační legislativy a podporu rovného zacházení.⁶⁰

Pokud by sběr etnicky senzitivních dat zamýšlel podpořit integraci Romů či vůbec zjistit stávající úroveň integrace Romů v České republice, snížit počty osob žijících v sociálně vyloučených lokalitách, odhalit nerovné zacházení apod. je možné uvažovat o zpracování osobních údajů i za podmínek stanovených v čl. 9 odst. 2 písm. g) obecného nařízení o ochraně osobních údajů:⁶¹

- zpracování je nezbytné pro účely preventivního nebo pracovního lékařství, pro posouzení pracovní schopnosti zaměstnance, lékařské diagnostiky, poskytování zdravotní nebo sociální péče či léčby nebo řízení systémů a služeb zdravotní nebo sociální péče na základě práva Unie nebo členského státu nebo podle smlouvy se zdravotnickým pracovníkem a při splnění dalších podmínek a záruk stanovených členskými státy pro zpracování genetických údajů, biometrických údajů či údajů o zdravotním stavu;
- zpracování je nezbytné z důvodů veřejného zájmu v oblasti veřejného zdraví, jako je ochrana před vážnými přeshraničními zdravotními hrozbami nebo zajištění přísných norem kvality a bezpečnosti zdravotní péče a léčivých přípravků nebo zdravotnických prostředků, na základě práva Unie nebo členského státu, které stanoví odpovídající a zvláštní opatření pro zajištění práv a svobod subjektu údajů, zejména služebního tajemství;
- zpracování je nezbytné pro účely archivace ve veřejném zájmu, **pro účely vědeckého** či historického **výzkumu**⁶² nebo pro statistické účely.

Zpracování pro účely vědeckého výzkumu musí být přiměřené sledovanému cíli, dodržovat podstatu práva na ochranu osobních údajů a poskytovat vhodné a konkrétní záruky pro ochranu základních práv a zájmů subjektu údajů.⁶³ Správce zajistí v souladu s dále uvedenými zásadami, zejm. zásadou minimalizace, zavedení

⁶⁰ Srov. Doporučení Rady EU ze dne 9. 12. 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech, Úř. věst. C 378, 24. 12. 2013, které je vůbec prvním právním nástrojem na úrovni EU pro začleňování Romů.

Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:378:0001:0007:CS:PDF>. Dále srov. Usnesení vlády ČR ze dne 23. 2. 2015 č. 127 o Strategii romské integrace do roku 2020.

Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/127_2015.pdf. Strategie romské integrace do roku 2020. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>.

Účelem Strategie je přijmout opatření vedoucí ke zvrácení negativních trendů ve vývoji situace značné části Romů v ČR v oblastech vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení, ve zdravotní a sociální oblasti, která nastartují a urychlí pozitivní změny, které povedou k postupnému odstranění neodůvodněných a nepřijatelných rozdílů mezi situací značné části Romů a většinové části populace, zajistí účinnou ochranu Romů před diskriminací, bezpečné soužití a povzbudí rozvoj romské kultury, jazyka a participaci Romů. Integrovanou součástí Strategie je její propojení s politikami prováděnými nebo koordinovanými na úrovni EU a současně s mezinárodními iniciativami, zejména v rámci Rady Evropy, v návaznosti na iniciativu Dekáda romské inkluze a na doporučení kontrolních mechanismů OSN.

⁶¹ Důležitým finančním nástrojem pro podporu integrace Romů pravděpodobně budou Evropské strukturální a investiční fondy (ESI fondy). Členské státy mají přitom povinnost vyčlenit přinejmenším 20 % svého přidělu z Evropského sociálního fondu (ESF – jeden z ESI fondů) na sociální začleňování a boj proti chudobě a jakékoli diskriminaci. Srov. Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1304/2014 o Evropském sociálním fondu, čl. 4 odst. 2.

⁶² Vyjdeme-li z toho, že vědeckým výzkumem lze rozumět jakoukoliv výzkumnou a publikační činnost směřující k přínosu pro libovolný vědecký obor, který provádí výzkumná instituce, lze sem podřadit i sběr etnicky senzitivních dat prováděný výzkumnou institucí.

⁶³ Srov. čl. 9 odst. 2 písm. j) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

4. Zásady zpracování osobních údajů včetně údajů o etnickém původu

odpovídajících technických a organizačních opatření. Tato opatření mohou zahrnovat tzv. pseudoanonymizaci,⁶⁴ za podmínky, že lze tímto způsobem splnit sledovaný účel vědeckého výzkumu.

Obdobně jako lze nalézt významný veřejný zájem na sběru etnicky senzitivních dat, lze usuzovat na **potřebnost výzkumu**.

Například zmíněné Doporučení Rady EU o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech požaduje monitoring a vyhodnocení přijatých opatření a politik; členské státy by měly s podporou Agentury EU pro základní práva definovat hlavní ukazatele a metody empirického sociálního výzkumu či sběru dat.

Také Směrnice Rady **2000/43/ES** ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (dále jen „Směrnice“) nabádá členské státy, aby v souladu se svými tradicemi a vnitrostátními zvyklostmi přijaly „vhodná opatření na podporu dialogu mezi sociálními partnery, aby bylo podporováno rovné zacházení včetně sledování praxe na pracovištích, kolektivních smluv, pracovních řádů a výzkumu nebo výměny zkušeností a osvědčené praxe.“⁶⁵

Byť primárně lze očekávat, že výzkumnou činnost na tomto poli bude v rámci České republiky provádět k tomu zákonem pověřený subjekt – veřejný ochránce práv,⁶⁶ nelze vyloučit, aby se kdokoliv jiný v této aktivitě angažoval.

Je nepochybné, že provedení výzkumu, který by identifikoval etnicitu vystavovanou nerovnému zacházení, oblasti, ve kterých se nerovné zacházení objevuje, jakož i jeho povahu a rozsah, je nezbytné pro vypracování efektivní antidiskriminační politiky každého státu. Sběr dat zachycující etnický původ umožní orgánům veřejné správy monitorovat implementaci antidiskriminační legislativy a dohlížet na její respektování.

4.1.1 Souhlas jako právní titul

Aby byl souhlas se zpracováním etnicky senzitivních osobních údajů udělen v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů, musí jít o svobodný, konkrétní, informovaný a jednoznačný projev vůle subjektu údajů, jímž dává výslovně (explicitně) najevo souhlas se zpracováním svých osobních údajů vypovídajících o jeho etnicitě, a to k vymezenému účelu.

Souhlas je svobodný, když má člověk reálnou možnost rozhodnout se, zda souhlas udělí, či nikoliv. Rozhoduje se bez jakéhokoliv nátlaku, zastrašování a bez obav, že pokud souhlas neudělí, bude to mít pro něj negativní dopady.

⁶⁴ Pseudoanonymizací se rozumí (srov. čl. 4 bod 5 obecného nařízení o ochraně osobních údajů) zpracování osobních údajů tak, že již nemohou být přiřazeny konkrétnímu subjektu údajů bez použití dodatečných informací, pokud jsou tyto dodatečné informace uchovávány odděleně a vztahují se na ně technická a organizační opatření, aby bylo zajištěno, že nebudou přiřazeny identifikované či identifikovatelné fyzické osobě.

Při pseudoanonymizaci správce údajů nadále zpracovává osobní údaje. Tím, že je ale zpracovává odděleně, nemohou izolovaně vést k identifikaci subjektu údajů. Proto je pseudoanonymizace, obdobně jako šifrování, vnímána i jako prostředek zabezpečení osobních údajů.

⁶⁵ Srov. čl. 11 odst. 1 Směrnice.

⁶⁶ Přijetím zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (dále jen „antidiskriminační zákon“) byl mj. novelizován zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších právních předpisů (dále jen „zákon o veřejném ochránci práv“), mj. doplněním § 1 odst. 5. Podle něj „ochránce vykonává působnost ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací“. Uvedená novela nabyla účinnosti k 1. prosinci 2009.

Souhlas je konkrétní, když jej člověk udělí pro konkrétní účel, například za účelem sběru etnicky senzitivních osobních údajů v souvislosti s posuzováním dopadu antidiskriminační politiky státu nebo za účelem ověření dopadů vládních opatření vedoucích k sociálnímu začleňování romského etnika atd.

Souhlas je informovaný, když je subjekt údajů před udělením souhlasu informován o všech relevantních souvislostech zpracování svých osobních údajů pro konkrétní účel. Informační povinnost,⁶⁷ které by měl správce vůči subjektu údajů dostat, aby zajistil zákonné, spravedlivé a transparentní zpracování, **zahrnuje poskytnutí informací o:**

- správci (kdo jím je, včetně kontaktních údajů správce a jeho případného zástupce);
- pověřenci pro ochranu osobních údajů (kdo jím je, včetně kontaktních údajů);
- účelu zpracování, pro které jsou osobní údaje určeny;
- právním základem pro zpracování (souhlas či jiný právní titul; jsou-li právním titulem oprávněné zájmy správce nebo třetí strany, je třeba uvést, které oprávněné zájmy to jsou);
- příjemci nebo kategorii příjemců osobních údajů;
- úmyslu správce předat osobní údaje do třetí země nebo mezinárodní instituci;⁶⁸
- době, po kterou budou osobní údaje uloženy, nebo není-li ji možné určit, kritéria použitá pro stanovení této doby.

Současně **správce poučí subjekt údajů o jeho právech**, tj. především o tom, že souhlas může kdykoliv odvolat,⁶⁹ aniž je tím dotčena zákonnost zpracování založená na souhlasu uděleném před jeho odvoláním; o existenci práva požadovat od správce přístup ke svým osobním údajům, jejich opravu nebo výmaz, popřípadě omezení zpracování, vznést námitku proti zpracování, jakož i právo na přenositelnost údajů.⁷⁰ V neposlední řadě správce subjekt údajů informuje o existenci práva podat stížnost u dozorového úřadu – Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Všechny uvedené informace správce subjektu údajů poskytne stručně, transparentně, srozumitelně, snadno přístupným způsobem za použití jasných a jednoduchých jazykových prostředků⁷¹ a bezplatně.⁷²

Souhlas je udělen jednoznačně, když není pochyb o tom, že subjekt údajů souhlasí se zpracováním svých osobních údajů pro daný účel.

Souhlas je udělen výslovně, když subjekt údajů explicitně prohlásí či zjevně potvrdí, že souhlasí se zpracováním svých údajů vypovídajících o jeho etnicitě pro daný účel (sběr etnických údajů).⁷³ **Splnění všech těchto podmínek musí být správce schopen doložit.**⁷⁴ Nevhodné se proto jeví získávání souhlasu ústně, není-li současně

⁶⁷ Blíže stanoven v čl. 13 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁶⁸ Při splnění zásad pro předávání a dalších podmínek stanovených pro tyto účely v čl. 44 a násl. obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁶⁹ Stejně snadno jako souhlas poskytnout.

⁷⁰ K rozsahu jednotlivých práv blíže čl. 15–21 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁷¹ Srov. čl. 12 odst. 1 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁷² Srov. čl. 12 odst. 5 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁷³ Souhlas lze získat například tím, že subjekt údajů zaškrtně na formuláři k souhlasu možnost zpracování údajů vypovídajících o jeho etnicitě vedle možnosti zpracování jiných osobních údajů.

⁷⁴ Srov. čl. 5 odst. 2 ve spojení s čl. 7 odst. 1 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

4. Zásady zpracování osobních údajů včetně údajů o etnickém původu

pořízena audionahrávka. Písemná (nezbytně však ne listinná)⁷⁵ forma souhlasu je vhodnější. Z povahy věci není vyloučena ani možnost udělení souhlasu elektronicky.⁷⁶

Ať už správce zvolí jakoukoliv formu udělení souhlasu, měl by o udělení souhlasů **vést záznamy**, z nichž bude zřejmé: kdo souhlas udělil (totožnost subjektu údajů), kdy, v jakém rozsahu subjekt údajů informoval o podmínkách zpracování osobních údajů a jeho právech, zejména o právu souhlas odvolat, včetně záznamu o tom, zda subjekt údajů tohoto práva využil a kdy souhlas odvolal.

Z dosud uvedeného vyplývá, že výslovný souhlas se zpracováním údajů vypovídajících o etnickém původu není právním titulem ideálním, neboť může být kdykoliv subjektem údajů bez dalšího odvolán, pokud si to subjekt údajů rozmyslí. I když lze obecně předpokládat, že subjekt údajů zpravidla pokud souhlas udělí, učiní tak po svobodném uvážení, a souhlas zpět (bez dalšího) nevezme, je třeba i s možností odvolání souhlasu čas od času počítat. Stane-li se tak, správce takové údaje, jejichž zpracování bylo podmíněno souhlasem subjektu údajů, vymaže (zlikviduje).

Správce může nadále zpracovávat získaný údaj o etnicitě pouze v jeho anonymizované podobě,⁷⁷ tj. v podobě, z níž nebude možné určit (identifikovat) subjekt údajů. Oproti zmíněné pseudoanonymizaci, anonymizací ztrácí údaj o etnicitě kvalitu osobního údaje zvláštní povahy a nepodléhá právní regulaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

Pokud je pravděpodobné, že zamýšlený sběr etnicky senzitivních dat bude představovat **rozsáhlé⁷⁸ zpracování údajů vypovídajících o etnickém původu**, je nezbytné, aby správce před započítím se zpracováním zajistil **posouzení vlivu zamýšlených operací zpracování na ochranu osobních údajů**.⁷⁹

Posouzení vlivu znamená popsat a analyzovat všechny aspekty zamýšleného zpracování v kontextu jeho účelu, vyhodnotit rizika zpracování a navrhnout opatření k snížení rizik. Při provádění posouzení vlivu si správce vyžádá posudek pověřence pro ochranu osobních údajů, byl-li jmenován.⁸⁰ Výsledkem posouzení je dokument, který obsahuje alespoň:

- a) systematický popis zamýšlených operací zpracování a účely zpracování;
- b) posouzení nezbytnosti a přiměřenosti operací zpracování z hlediska účelu;
- c) posouzení rizik pro práva a svobody subjektů údajů;
- d) plánovaná opatření k řešení těchto rizik, včetně záruk, bezpečnostních opatření a mechanismů k zajištění ochrany osobních údajů a k doložení souladu s tímto

⁷⁵ Například zaškrtnutím políčka pro souhlas na elektronickém formuláři.

⁷⁶ Například „kliknutím“ na souhlasné tlačítko pro výběr „souhlasím/nesouhlasím“ či odesláním emailu, jímž subjekt údajů sděluje, že výslovně souhlasí se zpracováním svých osobních údajů v rozsahu xy, pro uvedený účel.

⁷⁷ Anonymizace jakožto nevratný proces zpracování předpokládá výmaz všech informací, z nichž by správce, zpracovatel či kdokoliv jiný mohl ve spojení s údajem o etnicitě rozumně předvídatelnými prostředky určit (identifikovat) konkrétní osobu.

⁷⁸ Zpracování je rozsáhlé, dochází-li ke zpracování značného množství osobních údajů na regionální, celostátní nebo nadnárodní úrovni, jež by mohlo mít dopad na velký počet subjektů údajů a u nichž je pravděpodobné, že budou představovat vysoké riziko, například vzhledem k jejich citlivosti, pokud se v souladu s dosaženou úrovní technických znalostí použije ve velkém rozsahu nová technologie, jakož i pro jiné operace zpracování, které představují vysoké riziko pro práva a svobody subjektů údajů, zejména v případech, kdy s ohledem na tyto operace je pro subjekty údajů obtížnější uplatnit svá práva.

⁷⁹ Srov. čl. 35 odst. 3 písm. b) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸⁰ Ke jmenování a postavení pověřence blíže čl. 37 a 38 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

nařízením, s přihlédnutím k právům a oprávněným zájmům subjektů údajů a dalších dotčených osob.⁸¹

4.2 Další zásady zpracování osobních údajů

2. **Zásada korektnosti a transparentnosti**⁸² – ukládá správci údajů povinnost být fér vůči subjektu údajů a otevřeně jej informovat o tom, jak bude s osobními údaji nakládat. Naplnění této zásady se tedy nejvíce projevuje v již zmíněné povinnosti informovat subjekt údajů o všech rozhodných okolnostech zpracování.⁸³
3. **Zásada účelového omezení**⁸⁴ – zavazuje správce určit si před zpracováním osobních údajů účel zpracování (důvod) a ten následně respektovat. Účel zpracování musí být dostatečně určitý (konkrétní), aby z něj bylo možné usuzovat na rozsah zpracovávaných údajů. Účel zpracování by měl správce výslovně vyjádřit, myšleno informovat o něm subjekt údajů.⁸⁵ Účel zpracování by měl být legitimní (oprávněný), tj. právo umožňuje údaje k danému účelu zpracovávat.
4. **Zásada minimalizace údajů**⁸⁶ – nutí správce údajů shromažďovat a zpracovávat pouze údaje v rozsahu nezbytném pro stanovený účel zpracování.
5. **Zásada přesnosti**⁸⁷ – zpracovávané informace by měly odpovídat skutečnosti. Za tímto účelem správce nepřesné (neaktuální) údaje opravuje, likviduje či aktualizuje.
6. **Zásada omezení uložení**⁸⁸ – značí povinnost uchovávat osobní údaje ve formě umožňující identifikaci konkrétní osoby pouze po dobu nezbytně nutnou pro naplnění účelu zpracování osobních údajů. V anonymizované podobě je možné údaje uchovávat i po dobu delší.
7. **Zásada integrity a důvěrnosti**⁸⁹ – klade na správce údajů povinnost přijmout taková opatření, aby zabezpečil osobní údaje před neoprávněným či protiprávním zpracováním, ztrátou, zničením nebo poškozením.⁹⁰
8. **Zásada odpovědnosti správce**⁹¹ – správce jednak odpovídá za dodržení zásad a současně musí být schopen doložit dodržení souladu zpracování s obecným nařízením o ochraně osobních údajů. Každý správce vede záznamy o činnostech zpracování, za něž odpovídá.⁹² Zapojí-li správce do zpracování další zpracovatele, měl by od zpracovatele vyžadovat veškeré informace potřebné k doložení souladu

⁸¹ Srov. čl. 35 odst. 7 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸² Srov. čl. 5 odst. 1 písm. a) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸³ Za podmíněk a v rozsahu čl. 12–14 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸⁴ Srov. čl. 5 odst. 1 písm. b) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸⁵ Srov. čl. 13 odst. 1 písm. c) nebo čl. 14 odst. 1 písm. c) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸⁶ Srov. čl. 5 odst. 1 písm. c) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸⁷ Srov. čl. 5 odst. 1 písm. d) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸⁸ Srov. čl. 5 odst. 1 písm. e) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁸⁹ Srov. čl. 5 odst. 1 písm. f) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁹⁰ Přijetí vhodných technických a organizačních opatření se odvíjí mj. od stavu techniky, nákladů na provedení, povahy, rozsahu, kontextu a účelů zpracování, rizik. Podrobněji čl. 32 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁹¹ Srov. čl. 5 odst. 2 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

⁹² Informace, které tyto záznamy musí obsahovat, stanoví čl. 30 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

4. Zásady zpracování osobních údajů včetně údajů o etnickém původu

zpracování; za tímto účelem by zpracovatel měl správci poskytnout potřebnou součinnost včetně umožnění auditu či inspekci.⁹³

⁹³ Srov. čl. 28 odst. 3 písm. h) obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

5. Shrnutí

Základní otázkou, jíž je třeba zodpovědět před započítáním sběru jakýchkoliv dat, je, zda je s ohledem na zamýšlený účel sběru dat nezbytné získávat osobní údaje vypovídající o etnickém původu (tj. adresné údaje – ve spojení s určitou/určitelnou osobou), či zda lze informace o etnicitě získávat neadresně, tj. údaj o etnicitě je pouze anonymním údajem, obecným (zpravidla numerickým) údajem o etnickém složení určité skupiny, ale není zjišťována identita posuzovaných jednotlivců, resp. ta není určena či určitelná.

Pouze adresný údaj vypovídající o etnickém původu konkrétní osoby je zvláštní kategorií osobních údajů. Adresný sběr je možné realizovat pouze při dodržení zásad zpracování osobních údajů a dalších podmínek stanovených obecným nařízením o ochraně osobních údajů.

Naopak, budou-li zjišťovány údaje vypovídající o etnickém složení určité skupiny jako celku (školy, lokality, pracoviště), aniž bude možné identifikovat, kterým jednotlivcům z této skupiny údaje o etnicitě patří, jde o neadresný sběr dat. Jeho realizace se významně odvíjí od míry spolupráce respondentů daného sběru – zda budou oslovení jednotlivci ochotni údaj vypovídající o jejich etnickém původu sdělit (sebeidentifikace); případně od toho, jak se třetím osobám podaří etnicitu dovodit – externí identifikace, askripce (připsaná identifikace). Výsledkem neadresného sběru údajů o etnickém původu bude pouze informace o počtu či podílu osob určité etnicity. **Neadresný sběr údajů o etnicitě nepodléhá právní regulaci obecného nařízení o ochraně osobních údajů.**

Metodu výzkumu spočívající v neadresném sběru dat použil v roce 2012 veřejný ochránce práv, když mapoval etnické složení školy, proto na něj v podrobnostech odkazují.⁹⁴

⁹⁴ Výsledek výzkumu je dostupný zde: VARVAŘOVSKÝ, Pavel, 2012. *Výzkum veřejného ochránce práv k otázce etnického složení žáků bývalých zvláštních škol*. Brno: Veřejný ochránce práv.

Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum_skoly-zprava.pdf.

Metoda výzkumu je dostupná zde: VARVAŘOVSKÝ, Pavel, 2012. *Popis metody a výsledky výzkumu etnického složení žáků bývalých zvláštních škol v ČR v roce 2011/2012*. Brno: Veřejný ochránce práv.

Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum_skoly-metoda.pdf.

Literatura a zdroje

Doporučení Rady EU ze dne 9. 12. 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech, Úř. věst. C 378, 24. 12. 2013.

Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:378:0001:0007:CS:PDF>.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.

KUČEROVÁ, Alena a kolektiv, 2012. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. Praha: C. H. Beck.

Listina základních práv a svobod.

Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

Charta základních práv Evropské unie.

Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04.

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1304/2014 o Evropském sociálním fondu.

NULÍČEK, Michal, 2017. *GDPR – obecné nařízení o ochraně osobních údajů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. Praktický komentář.

POSPÍŠIL, Ivo, 2012. Zákaz postihování za příslušnost k národnostní a etnické menšině (komentář k čl. 24 Listiny). In: WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš a POSPÍŠIL, Ivo. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 539-551.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 2. 2009, čj. 9 As 34/2008-68.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2014, čj. 4 As 132/2013-25.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2009, čj. 1 As 98/2008-145 (publ. pod č. 1944/2009 Sb. NSS).

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. 10. 2016, Patrick Breyer proti Spolkové republice Německo, věc C-213/15.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 6/1998 Sb., o přijetí Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin.

Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. 6. 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32000L0043>.

Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění).

Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.

Sociologická encyklopedie [online], 2017–2020. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana.

Strategie romské integrace do roku 2020.

Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Strategie-romske-integrace-do-roku-2020.pdf>.

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. 2. 2015 č. 127, o Strategii romské integrace do roku 2020. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/127_2015.pdf.

Ústavní zákon č. 162/1998 Sb., kterým se mění Listina základních práv a svobod.

VARVAŘOVSKÝ, Pavel, 2012. *Popis metody a výsledky výzkumu etnického složení žáků bývalých zvláštních škol v ČR v roce 2011/2012*. Brno: Veřejný ochránce práv.

Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum_skoly-metoda.pdf.

VARVAŘOVSKÝ, Pavel, 2012. *Výzkum veřejného ochránce práv k otázce etnického složení žáků bývalých zvláštních škol*. Brno: Veřejný ochránce práv.

Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum_skoly-zprava.pdf.

VEDRAL, Josef, 2012. *Správní řád: komentář*. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polyglon.

WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš a POSPÍŠIL, Ivo, 2012. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních, středních a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších právních předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.